

21.09.2023

Uroczyste ogłoszenie o wpisie

"W dniu 28 czerwca 2023 roku, decyzją ministra kultury i dziedzictwa narodowego prof. Piotra Glińskiego, na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego trafiło 6 nowych elementów. Jest to między innymi - Tradycja wykonywania, ubierania i noszenia żywieckiego stroju mieszczańskiego

Strój żywiecki nie jest strojem góralskim ani regionalnym, gdyż noszą go wyłącznie mieszcianie. Proces kształtowania się ubioru żywieckiego trwał, co najmniej trzy stulecia. Zakończył się pod koniec XIX wieku i w takiej formie znamy go obecnie. Paradny strój żywczanki składa się z: czepca niewieściego zdobionego haftem złotym i koronkami, spódnicy z kosztownej tkaniny z galonkiem (rodzaj złotej taśmy), haftowanego gorsetu lub kamizelki, płóciennego fartucha, rańtucha zwanego łoktuszą (rodzaj szala) oraz chusty zdobionej haftem. Wygląd tego stroju wykazywał podobieństwo do wielu strojów mieszczańskich noszonych w Małopolsce i na Śląsku.

Przełomowym momentem w historii kobiecego stroju było wprowadzenie białego tiulu w połowie XIX wieku, na którym zdolne mieszcзки umiejętnie haftowały. Najcenniejszym elementem tego stroju stały się hafty o motywach roślinnych, które zdobią tiulowe krezki, chusty, krzyżówki, łoktusze, fartuchy i chusteczki. W nowej, bogatszej formie strój żywiecki przetrwał niezmienny, opierając się na wpływie mody europejskiej, aż do początków ubiegłego stulecia, stanowiąc nie tylko relikw staropolskiej elegancji, ale także symbol lokalnego patriotyzmu.

Żywieckie tiule imponują swoim precyzyjnym wykonaniem oraz różnorodnością haftów, które przybierają formę szlaków, motywów, koszy i rzucanek. Najcenniejsze hafty nazywane „angielską mgiełką” – powstają na delikatnym bawełnianym tiulu o bardzo drobnych oczkach, wymagają największej precyzji, najlepiej oddając mistrzostwo i talent hafciarski.

Żywiecki strój odświętny, noszony przez mieszcзки, ma różne warianty zależne od wieku i stanu cywilnego. Mężatka, zwłaszcza w dojrzałym wieku, nosi adamaszkową lub atłasową spódnicę marszczoną oraz kamizelkę wraz z pelerynką o długich rękawach wykończonych koronką. Symbolem zamożności są czepce ozdobione złotem i koronkami. Młodsze mężatki noszą również aksamitny gorset, a panny ubierają delikatne tiulowe stroje haftowane motywami kwiatowymi. Istnieją także stroje typu „pora”, czyli inna odmiana kobiecego stroju, składająca się z drukowanej płócienną spódnicy i fartucha noszonego razem oraz jakli z długim rękawem.

Kobiecego stroju obywatelskiego to ubiór odświętny. Nie należy do praktycznych i wygodnych – może ważyć nawet 12 kilogramów. Ubieranie go to prawdziwa sztuka, wymagająca przygotowania i precyzji. Mieszcзки poruszają się w tych strojach z godnością i powagą, utrzymując głowę wysoko.

Strój mieszczanina żywieckiego w porównaniu ze strojem kobiety wygląda skromnie. Składa się z aksamitnego żupana, czarnych spodni i sukiennej płaszcza z dekoracyjnymi pętlami. Na głowie nosi czapkę czamarkę. Ozdobą stroju jest jedwabny pas wzorowany na pasach słuckich. Dopelnieniem całości jest skromna biżuteria wzorowana na klejnotach szlacheckich, składająca się z

ozdobnego guza spinającego żupan (przedłużana kamizelka) pod szyją oraz sygnetu. Ważnym elementem, nie tylko dekoracyjnym, ale także o charakterze patriotycznym, jest plakietka z wizerunkiem orła białego. Kolor żupana nie był przypadkowy, odzwierciedlał on niegdyś zawód danego mieszczanina. Rzeźnicy, masarze i wędliniarze używali czerwieni i jej odcieni, szewcy mieli zarezerwowany niebieski, a krawcy identyfikowali się z zielonym.

Stroje kobiece i męski od zawsze stanowiły parę. Podczas świąt kościelnych, patriotycznych czy uroczystości cechowych dumni mieszczanie niezmiennie prezentują swój ubiór".

16 września w sali sesyjnej Urzędu Miejskiego w Żywcu odbyło się uroczyste ogłoszenie o wpisie na Krajową Listę Dziedzictwa Niematerialnego połączone ze spotkaniem mieszkańców, sympatyków oraz wszystkich osób, dla których Mieszczański Strój Żywiecki jest ważny.

Źródło: www.nid.pl

